

יזמת הליברלים לשינוי שיטת הבחירות תביא בהכרח לפיצוץ השותפות גח"ל: ראשית הסוף

איחוד מלא. אין היא מעוניינת בדרך הראשונה, והדרך השנייה עדיין רחוקה. אחדות העבודה אינה יכולה להסכים לשינוי השיטה, מבלי להתאבד.

לפיכך לא נראה שיש סיכוי כלשהו להביא לשינוי ה־ שיטה בכנסת הנוכחית — אפילו אם יקום בה, באופן תיאורטי, רוב קטן למען השינוי (40 קולות מפא"י וגרווריה הערביים, 10 רפ"י, 11 ליברלים, 3 אנשי האופוזיציה של חרות).

★ ★ ★

פירוץ לפני הבחירות

ל יזמת הסיכוי הרחוק של קבלת השיטה החדשה, יש סיכוי קרוב מאד של שבירת גח"ל.

שני חלקי גח"ל מכחישים אפשרות זו בפירוש. אבל ה־ עובדות הן חזקות מן ההכחות.

להלכה, יכולה כל אחת משתי מפלגות גח"ל לדגול ב־ דעה שונה מזו של רעותה. בעת הקמת גח"ל הוסכם ב־ פירוש כי זהו אחד משלושת הנושאים שלגביהם שומרות שתי המפלגות על עצמאותן.

אולם זוהי תיאוריה בלבד. למעשה לא יתכן כי גח"ל תופיע במאוחד במערכת הבחירות לכנסת השביעית, כש־ חלק אחד מכריז כי הצלת המדינה תלויה בהנהגת שיטת בחירות חדשה, ואילו החלק השני של אותה רשימה יכריז שאותה שיטה עצמה תביא לחורבן הדמוקרטיה הישראלית. קבלת הצעת השינוי על־ידי המפלגה הליברלית פירושה, על כן, פיצוץ גח"ל לפני הבחירות הבאות.

גם השיטה בה חודש העניין השבוע מרמזת על רצון רע. העניין התפוצץ ברעש רב דווקא ערב הפעם המשותפת של אנשי חרות והליברלים בשרות אסיפות נגד המדיניות הכלכלית החדשה של הממשלה. תחת להתקף את הממשלה, נאלצו הדוברים להסכים לקהל כי לא פרצה ביניהם מ־ חמה, ולהרגיע את החששות שגח"ל עומדת להתנפץ בכל רגע לרסיסים.

המצב מעמיד את הנהלת גח"ל וסיעתה בכנסת בפני בעיות המרות מיידיות. למשל: האם להביא את העניין בפני מוסדות הסיעה מייד, או לדחות? סיעת גח"ל מור־ כבת מ־15 אנשי חרות ו־11 ליברלים, אם יעברו תמיר ו־13 ליברלים בעניין זה, יהיה יחס הכוחות 13:13, אם יחליט גם שוסק לשרוף את הגשרים אחריו ולהצטרף ל־ חרובי שינוי השיטה, יוצר רוב לליברלים.

הדבר אינו קובע, כי גח"ל לא תוכל לחייב את חרות להצביע בעניין זה בניגוד למצפונה. אך הוא יצור רקע נוח לפילוג — נוח במיוחד לליברלים.

לא קשה לדחות את העניין. חרות הודיעה שתדון בעניין זה רק זמן. לאחר מכן יהיה צורך לדון בעניין בהנהלת גח"ל. גם זה יקח זמן. לאחר מכן יהיה צורך לדון ב־ בסיעת גח"ל. זה יקח עוד זמן. עד אז יכול הרבה להשתנות. יש בחרות גם אנשים הלוחצים דווקא על הכרעה מיידית בגח"ל. החשבוני: מחצית החיים הליברלים רתוקים למיסור חיה. מרכזי שטרן וברוך עזריאל חולים. שלושה חברים אחרים מעדיפים, מסיבות רפואיות, שלא לעלות לירושלים. ואילו דחיה ארוכה עשויה להביא לשינוי המצב לרעת חרות. שני המועמדים הבאים של גח"ל לכנסת הם מתומכי השיטה החדשה: שלמה כהן־צידון מהליברלים ושבתי שיכמן מאנשי שוסק.

★ ★ ★

"זהו ברוך מותר!"

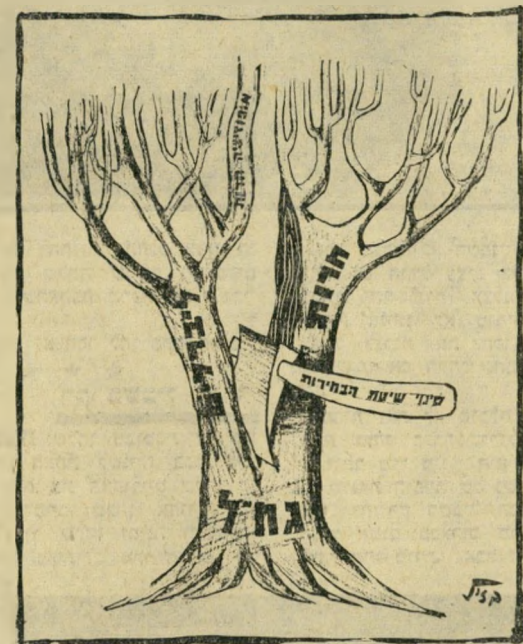
אם כן, האם הולכת גח"ל לקראת התפוצצות? האם תואם הדבר עם אנשי תמיר—שוסטק? זעם השבוע יוסף ספיר בשיחה עם כתב העולם הזה: "זהו ברוך מוחלט! שרק וכובו לא תיאמת את העיתוי של ההחלטה לא עם שוסק ולא עם תמיר." אם נכון שהדבר לא תואם עם אנשי האופוזיציה של חרות ועם אנשי רפ"י, וכי אין כוונה מודעת לפוצץ את גח"ל, נשארת רק אפשרות אחת: ראשי הליברלים אינם יודעים מה הם עושים. אין הם מודרכים על־ידי שיקולים פוליטיים, אלא על־ידי חוסר־המונה המזור, התוקף אותם אחת לשנה־שנתיים.

שתי האחרות: הגבולות ההיסטוריים, היחס לגרמניה.

אולם לא כל אנשי חרות מתנגדים לשיטה האזורית. לפחות אחד מהם — שמואל תמיר — תומך בה בהחלט. תמיר הגיע לשיטה זו במיקרה, כאשר הקים את "המיש־ טר החדש", הצטרף אליו עורך־הדון הרביווניסטי הקשיש אברהם וינשל, שהשיטה האזורית היא מעין "הובי" שלו. מצע "המישטר החדש", שהיה אוסף מיקרי של תחביבי כל המייסדים, כלל גם סעיף זה.

כמו זנח תמיר את הרעיון, כל עוד קיווה לעלות לגדולה בחרות. עתה, אחרי שסיכויי בחרות חוסלו, בא לו עניין הבחירות האזוריות כמתנה מן השמיים.

כי לתמיר יש רק סיכוי אחד להינצל מן המבוי הסתום בו נתקע. הסיכוי: להביא לפילוג גח"ל, להצטרף ברגע ה־

מכריע לצד הליברלי, לתפוס עמדת־מפתח במפלגה זו, על־ מנת להדיח את יוסף ספיר ולבוא במקומו. כשלב שני אפשר יהיה לנסות להביא לגוש של הליבר־ לים ורפ"י, שיזכה לברכת העיתונות הימנית. לתוכנית כזאת, אין מצע רעיוני אידיאלי יותר מאשר עניין הבחירות האזוריות. הוא יתן לתמיר רקע אידיאלי להתפלג מחרות על בסיס רעיוני (וחסר לו עד כה), להצ־ טרף לליברלים, ואף לחתור להקרקבות לרפ"י, אליה הוא נכסף מומן.

★ ★ ★

פיצוץ המערך ופיצוץ גח"ל

ל כן קשה להאמין כי העיתוי של היוזמה הליבר־ לית החדשה הוא מיקרי לגמרי. הוא מתאים יותר מדי למשולש האופוזיציוני בחרות. למשולש זה יש כמה שות־ פים במפלגה הליברלית, כמו ח"כ זלמן אברמוב (הדוגל בשינוי השיטה), יוסף תמיר ועוד, והם יכלו ליזום ולקדם השתלשלות זו.

נראה כי העיתוי תואם גם עם רפ"י. השאלה היא: האם יש סיכוי כלשהו להגשמת מטרחת? הדבר תלוי בעמדת מפא"י. לכאורה היתה מפא"י — והיא בלבד — צריכה להיות מעוניינת ביוזמת רפ"י והליבר־ רלים, כי השיטה האזורית תנחיל לה רוב מוחלט בכנסת (ותביא, בין השאר, לחיסול מוחלט של רפ"י ולחיסול כ־ עם מוחלט של הליברלים). יתר על כן, שינוי השיטה יחסל כל אפשרות של עליית כוח חדש במדינה בדרכים פרלמנטריות. זהו שיקול חשוב, אחרי שסיעת־היחיד של הכוח החדש רומזת למפא"י על סכנות חמורות בעתיד. אולם כדי לשנות את השיטה, חייבת מפא"י לחסל את המערך — אם בדרך של פילוג, כמו בגח"ל, או בדרך של

ל מפלגה הליברלית אין מנוחה. תוך חצי תריסר שנים התאחדו הציונים־הכלליים עם הפרוגרסיבים ב־ שמחה רבה, והתפלגו מהם ברעש גדול. לאחר מכן התאחדו בקול תרועה עם חרות במיסגרת גח"ל ונחלו יחד עימה כשלוש מפלגות בבחירות.

השבוע הגיפו הליברלים את הגרון על גח"ל. הם הכחישו זאת בחריפות. אבל כל ברודעת הבין כי לא יכלה להיות משמעות אחרת למעשה שנעשה.

המוכד העליון של הליברלים הכריז כי הוא תומך בשינוי שיטת־הבחירות. למפלגה ניתן המיבחר בין השיטה האנגלית, החביבה על דויד בן־גוריון (חלוקת הארץ ל־120 אזורים, שבכל אחד מהם ייבחר נציג אחד, שיזכה למירב הקולות) לבין שיטה ציונית־כללית מיוחדת, עליה הוציא את הפאננט לפני כמה שנים ח"כ הליברלים יוסף סרלין.

שיטת סרלין: תרכובת מסובכת ביותר בין בחירות אזוריות (חלוקת הארץ למספר קטן של אזורים, שבכל אחד מהם ייבחרו דווקא שלושה ח"כים) ובחירות יחסיות (בהן ייבחר חלק אחר של הכנסת).

המכנה המשותף של שתי ההצעות: לשתיהן מתנגדת תנועת־החרות בחריפות שווה, ובצדק.

★ ★ ★

חיפזי חרות ור"ע

ל דוּע מפתח רעיון הבחירות האזוריות דווקא את ה־ ליברלים, בגלגולם הציוני־הכללי ובגלגולם הנוכחי? יש לכך סיבה גיאוגרפית פשוטה: הם הלוחצים בין שני מתחמים — הליברלים העצמאיים מצד אחד, חרות מצד שני. נדמה להם כי שיטה טכנית אחרת בבחירות תעזור להם להתגבר על שניהם.

השאיפה לחסל את הליברלים העצמאיים היא אידיאה־פיקס אצל הליברלים. כמו בכל זוג שותתגוש לא מכבר, קיימת שינאה עזה בין הגרושים. חיסול ל"ע היא כמעט מסרה בפני עצמה בעיני הליברלים.

בכל שיטה אזורית, אין סיכוי למפלגות קטנות. זהו, למעשה, העיקר בכל שיטה אזורית־רובנית: לשלול את הייצוג מן המיעוטים. בבחירות אזוריות, ייעלמו ל"ע. לגבי חרות, התוכנית היא מחוכמת יותר. גם היא נובעת ממהות השיטה האזורית.

בכל שיטה כזאת, נערך הקרב האמיתי על הנוחרים חסרי־ הדעה, האדישים, הנמצאים במרכז הוירה. כל מפלגה מניחה כי חסידיה יצביעו בעדה בקולא. כדי לנצח ולזכות במקום, צריכה המפלגה לזכות בקולות המון האדיש, הדוגל בדב־ רים מוסכמים, והירא מפני חידוש ומפני אנשים קיצוניים. לכן, אם יונהגו הבחירות האזוריות, אין לחרות סיכוי להכניס לכנסת באופן עצמאי מועמדים משלה. היא תצטרך להסכים לתמוך במועמדים מתווכים יותר, מאנשי המפלגה הליברלית, שיהיה להם סיכוי כלשהו לזכות בקולות ה־ שכבות הבורגניות הבלתי־תלויות. בקיצור: חרות תהיה תלויה בליברלים.

תחת להיות שותף זוטר לחרות, כמו עכשיו, יהפכו ה־ ליברלים לשותף העיקרי במחנה הימני — אם יתקיים גח"ל ואם לאו.

אנשי חרות מבינים זאת היטב. אבל אין זו הסיבה ה־ עיקרית להתנגדותם. יש לכך נימוק הרבה יותר חשוב: בתנאים המיוחדים של ישראל, בה שולטים מנגנונים אדי־ רים, תביא כל שיטה אזורית בהכרח ליצירת רוב מוחלט וגדול של מפא"י בכנסת.

★ ★ ★

מתנה מן השמיים לתמיר

אכן, זאת היתה הסיבה שהביאה דחקה את כן גוריון לשיטה זו. כאשר היה ראש־הממשלה, הרגיו אותו הצורך להקים קואליציה עם מפלגות אחרות. הוא הבין כי הפיתרון האידיאלי בשביל מפלגת השלטון הוא הנהגת שיטה אזורית, השוללת את הייצוג ממפלגות־מיעוט.

לפחות למראית־עין. למעשה יוכלו אנשי ל"ע לפתור את הבעיה על־ידי התקשרות עם המערך. במיקרה זה יב־ טיחו את קולותיהם למערך, תמורת הסכמת המערך להציג בכמה אזורים מועמדים מטעם הליברלים־העצמאיים כמועמדי המערך.

חילו להרביץ לנו מכות. אני קיבלתי מכות חזקות, והתחלתי לפחד מהם. המקום רחוק ואף אחד לא היה יודע אם הם היו הורגים אותנו מכות. אני כל כך פחדתי, עד שנתתי להם בחזרה את הכסף שהם שילמו לי בש־ ביל זה, והם זרקו אותי ואת החבר שלי בצד וברחו עם האטו שלהם מן המקום. "אזיה אנשים יש בעולם. בשביל שלושים לירות מרביצים כל כך הרבה מכות. הם ידעו שאני והחבר שלי לא יכולים לצעוק ולבקש עזרה."

לשם. כל הדרך אני הרואתי להם לאן הם צריכים לנסוע, כי אני מכירה את המקומות האלה מהעבודה שלי. אז הובלתי אותם למקום ששם אין אנ־ שים. ואף אחד לא יכול לבוא לשם. אני אמרתי לבהורים בידיים שאני רוצה קודם את הכסף. פחדתי שהם יברחו לי ולא ירצו לשלם. הם קצת דיברו, ואחר כך נתנו לי שלושים לירות, ואני שכנתי איתם. אחרי שהבחרו האחרון גמר לשכב איתי, השלושה התנפלו עלי ועל החבר שלי, והת־

אליהם קרוב, ואמרתי להם בראש שאני מסכימה. הם שאלו אותי כמה כסף אני רוצה, ואז עשיתי להם תנועה בידיים שאני רוצה מכולם ביד שולשים לירות. הבחור רים הסכימו, ואני ראיתי שהם מדברים ביני־ הם, אבל לא ידעתי על מה הם דיברו. כי אני לא שומעת. "הבחורים עשי לי תנועה לבוא איתם ל־ אוטו שלהם, ואני והחבר שלי, שגם הוא לא שומע ולא מדבר, נכנסנו אליהם לאוטו. אני עשיתי להם סימן לנסוע לבתיים, והם נסעו

שאני לא יודעת לדבר וגם לא שומעת, ו־ בגלל זה אנשים לא רוצים לקבל אותי ל־ עבודה, ולחיות אני צריכה. אז הלכתי לי והתחלתי להיות זונה. "את העבודה שלי התחלתי ברחוב איפה שכל המכוניות באות בלילה, זה על־ידי ה־ שטח הגדול בפור. כל ערב אני באה למקום החורג בשביל לעשות כסף. "בחג סוכות באו אלי שלושה בחורים צעירים והתחילו לעשות לי רמזים ביניים ובציניים שהם רוצים אותי. אני ניגשתי